

Monitoring polityk publicznych w zakresie usług społecznych maj – czerwiec 2022

Spis treści

Wprowadzenie	3
Krajowe, kwestie ogólne	4
Strategia rozwoju usług społecznych przyjęta przez Radę Ministrów	4
Uzgodniono ostateczną treść Umowy Partnerstwa	7
Ustawa z dnia 28 kwietnia 2022 r. o zasadach realizacji zadań finansowanych ze środków europejskich w perspektywie finansowej 2021–2027	8
Rządowy projekt ustawy o ekonomii społecznej procedowany w parlamencie.....	8
Senacka Komisja Rodziny, Polityki Senioralnej i Społecznej rozmawiała o deinstytucjonalizacji	11
Konkurs grantowy na opracowanie i wdrożenie planów deinstytucjonalizacji usług społecznych ..	12
Jednolity tekstu ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie	13
Osoby starsze i długotrwale chore	14
Działania ministra rodziny i polityki społecznej na rzecz opiekunów osób starszych prezentowane na spotkaniu sejmowej Komisji Polityki Senioralnej	14
Konferencja Rzecznika Praw Obywatelskich na temat dostępności opieki hospicyjnej	16
Rodzina, Piecza zastępcza, dzieci i młodzież w instytucjach	17
Rada Ministrów skierowała do Sejmu projekt ustawy dotyczący zmian w pieczy zastępczej	17
Osoby z niepełnosprawnościami	20
Jednolity tekst ustawy o świadczeniu uzupełniającym dla osób niezdolnych do samodzielnej egzystencji	20
Osoby w kryzysie zdrowia psychicznego	20
Nowy zawód: asystent zdrowienia	20
Pedagodzy specjalni w szkołach	21
Osoby w kryzysie bezdomności	22
Ustawa o zmianie ustawy o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie Kodeksu cywilnego	22
Inne.....	22
Społeczny projekt ustawy regulujący usługi sąsiedzkie	22
Regionalne, kwestie ogólne.....	23
Cykl konferencji w regionach pt.: „Deinstytucjonalizacja usług społecznych – dobre praktyki”	23

Wprowadzenie

Monitoring przygotowany przez Wspólnotę Roboczą Związków Organizacji Socjalnych, omawia ważne zmiany i propozycje zmian prawnych oraz prezentuje istotne dokumenty i działania z obszaru polskiej polityki społecznej odnoszącej się do usług społecznych w okresie maj-czerwiec 2022 r.

W tym okresie Rada Ministrów przyjęła *Strategię rozwoju usług społecznych* - najważniejszy dla procesu deinstytucjonalizacji i rozwoju usług społecznych dokument strategiczny. Zakończyły się też negocjacje Umowy Partnerstwa pomiędzy polskim rządem a Komisją Europejską.

Ważne zmiany dzieją się też w dziedzinie pieczy zastępczej (projekt zmian przygotowany w Ministerstwie Rodziny i Polityki Społecznej skierowano do Sejmu) a także w obszarze ekonomii społecznej (która może być obszarem realizacji usług społecznych a także stwarzania możliwości niezależnego życia dla osób potrzebujących wsparcia).

Niniejszy raport jest piątym raportem powstałym w ramach projektu „SUS-Sektor Usług Społecznych” realizowanego przez WRZOS z dotacji programu Aktywni Obywatele – Fundusz Krajowy, finansowanego przez Islandię, Liechtenstein i Norwegię w ramach Funduszy EOG.

Więcej informacji o projekcie znajdą Państwo na stronie <https://www.wrzos.org.pl/sektor-uslug-spoecznych/>

Strategia rozwoju usług społecznych przyjęta przez Radę Ministrów

Weszło w życie

Rada Ministrów przyjęła 7 czerwca 2022 r. uchwałę w sprawie przyjęcia polityki publicznej pod nazwą Strategia rozwoju usług społecznych, polityka publiczna do roku 2030 (z perspektywą do 2035 r.), przedłożoną przez ministra rodziny i polityki społecznej¹.

„Głównym celem Strategii rozwoju usług społecznych jest deinstytucjonalizacja, czyli przechodzenia od opieki o charakterze instytucjonalnym do opieki świadczonej w środowisku rodzinnym i społeczności lokalnej” – czytamy na stronie Ministerstwa Rodziny i Polityki Społecznej.

Ten najważniejszy dla procesu deinstytucjonalizacji i rozwoju usług społecznych dokument strategiczny. Jego przyjęcie jest także warunkiem otrzymania przez Polskę środków z Europejskiego Funduszu Społecznego na najbliższą perspektywę finansową 2021-2027.

Strategia ma charakter polityki publicznej w rozumieniu ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju – czyli – „dokumentu określającego podstawowe uwarunkowania, cele i kierunki rozwoju kraju w wymiarze społecznym, gospodarczym i przestrzennym w danej dziedzinie lub na danym obszarze, które wynikają bezpośrednio ze strategii rozwoju”².

Omawiany dokument podzielny jest na 5 rozdziałów.

Pierwszy rozdział to diagnoza obecnej sytuacji prezentowana w podziale na 5 grup odbiorców usług społecznych (dzieci, osoby starsze, osoby z niepełnosprawnościami, osoby z zaburzeniami psychicznymi i w kryzysie psychicznym, osoby w kryzysie bezdomności). W tym rozdziale opisano m.in. dostępne w obecnym systemie pomocy społecznej narzędzia wsparcia (w tym ministerialne programy), ale też sformułowano rekomendacje dotyczące profilaktyki czy rozwoju usług środowiskowych.

W drugim rozdziale omawiane są elementy systemu pomocy społecznej związane z opieką długoterminową i realizowaniem usług społecznych. Omawiane są zasoby pomocy społecznej rządowe, samorządowe, ale także te dostarczane przez podmioty ekonomii społecznej i organizacje społeczeństwa obywatelskiego. Tutaj jest także przegląd programów realizowanych przez Ministerstwo Rodziny i Polityki Społecznej, które wpisują się w ideę deinstytucjonalizacji.

¹ Uchwała Rady Ministrów w sprawie przyjęcia polityki publicznej pod nazwą Strategia rozwoju usług społecznych, polityka publiczna do roku 2030 (z perspektywą do 2035 r.), <https://www.gov.pl/web/rodzina/rada-ministrow-za-przyjeciem-strategii-rozwoju-uslug-spoecznych> , <https://www.gov.pl/web/premier/uchwala-w-sprawie-przyjecia-polityki-publicznej-pod-nazwa-strategia-rozwoju-uslug-spoecznych-polityka-publiczna-do-roku-2030-z-perspektywa-do-2035-r> , <https://www.gov.pl/web/rodzina/projekt-uchwaly-rady-ministrow-w-sprawie-ustanowienia-polityki-publicznej-pt-strategia-rozwoju-uslug-spoecznych-polityka-publiczna-na-lata-20212035> .

² art. 5 pkt 7b Ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju z 6 grudnia 2006, Dziennik Ustaw 2021, poz. 1057, <https://dziennikustaw.gov.pl/DU/rok/2021/pozycja/1057>. Strategie rozwoju obecnie obowiązujące to: Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju oraz

Rozdział trzeci opisuje sam proces deinstytucjonalizacji – próbuje go zdefiniować, przytacza dokumenty (europejskie i krajowe) w których się pojawia i stara się przełożyć to znaczenie na możliwe, konkretne działania w Polsce.

W rozdziale czwartym dokument określa wizję:

„Przygotowanie systemu realizacji usług społecznych dla osób potrzebujących wsparcia w codziennym funkcjonowaniu, w szczególności z uwagi na starszy wiek, niepełnosprawność, problemy z zakresu zdrowia psychicznego, bezdomność w taki sposób, aby mogły bezpiecznie i niezależnie funkcjonować w swoim miejscu zamieszkania tak długo jak tego chcą, a dzieciom i młodzieży pozbawionej opieki rodzicielskiej zapewnienie opieki w warunkach rodzinnych lub zbliżonych do rodzinnych”.

Także w tym rozdziale określone są cele strategiczne (a dla nich po kilka celów szczegółowych – zwanych w dokumencie kierunkami działań) zdefiniowane dla poszczególnych grup osób będących odbiorcami usług społecznych. Są to:

Cel strategiczny 1: Zwiększenie udziału rodzin i rodzinnych form pieczy zastępczej w opiece i wychowaniu dzieci.

Kierunki działań dla celu 1:

1. Rozwój usług profilaktycznych i bezpośrednich usług środowiskowych wspierających dzieci i rodzinę
2. 2. Rozwój rodzinnych form pieczy zastępczej
3. Zmiana funkcjonalności placówek całodobowych długookresowego pobytu
4. Poprawa jakości usamodzielniania wychowanków pieczy zastępczej i placówek całodobowego pobytu

Cel strategiczny 2. Zbudowanie skutecznego i trwałego systemu świadczącego usługi społeczne dla osób potrzebujących wsparcia w codziennym funkcjonowaniu.

Kierunki działań dla celu 2:

1. Wdrożenie systemu koordynacji oraz standaryzacji usług społecznych
2. Wsparcie rodziny i osób pełniących opiekę nad osobą potrzebującą wsparcia w codziennym funkcjonowaniu
3. Rozwój środowiskowych form wsparcia w postaci usług społecznych
4. Zmiana sposobu funkcjonowania stacjonarnej instytucji opieki długoterminowej (domy pomocy społecznej)
5. Trwały system finansowania opieki długoterminowej w obszarze usług społecznych
6. Wsparcie i rozwój kadr świadczących usługi społeczne.

Cel strategiczny 3. Włączenie społeczne osób z niepełnosprawnościami dające możliwość życia w społeczności lokalnej niezależnie od stopnia sprawności.

Kierunki działań dla celu 3:

1. Wdrożenie systemu koordynacji oraz standaryzacji usług społecznych dla osób z niepełnosprawnościami
2. Wsparcie rodziny realizującej opiekę nad osobą z niepełnosprawnościami, w tym wsparcie w postaci realizacji usług

3. Wdrożenie systemowej usługi mieszkalnictwa wspomaganego
4. Wdrożenie idei niezależnego życia dla osób z niepełnosprawnościami zamieszkujących w społeczności lokalnej oraz mieszkańców domów pomocy społecznej

Cel strategiczny 4. Stworzenie skutecznego systemu usług społecznych dla osób z zaburzeniami psychicznymi.

Kierunki działań dla celu 4:

1. Wdrożenie systemu koordynacji oraz standaryzacji usług społecznych dla osób z zaburzeniami psychicznymi
2. Rozwój zintegrowanych usług społecznych dla osób z zaburzeniami psychicznymi i w kryzysie psychicznym
3. Zmiana sposobu funkcjonowania stacjonarnej instytucji opieki dla osób z zaburzeniami psychicznymi.

Cel strategiczny 5. Stworzenie skutecznego systemu wsparcia dla osób w kryzysie bezdomności oraz osób zagrożonych bezdomnością.

Kierunki działań dla celu 5:

1. Wdrożenie systemu koordynacji i standaryzacji usług społecznych zapobiegających bezdomności
2. Opracowanie i wdrożenie rozwiązań na rzecz przejścia ze wsparcia instytucjonalnego do wsparcia w formie mieszkaniowej
3. Wsparcie osób doświadczających bezdomności.

Co istotne omawiany dokument określa też zasady monitorowania realizacji tej strategii. Jak czytamy w rozdziale V „Zasady realizacji polityki publicznej. Monitorowanie i wskaźniki”:

„W Ministerstwie Rodziny i Polityki Społecznej zostanie powołany Zespół ds. realizacji Strategii rozwoju usług społecznych, polityka publiczna do roku 2030 (z perspektywą do 2035 r.). W jego skład wejdą przedstawiciele administracji centralnej. Do pracy w Zespole zostaną zaproszeni, na zasadzie dobrowolności, przedstawiciele samorządów wojewódzkich i lokalnych, organizacji społeczeństwa obywatelskiego i podmiotów społecznych, które działają w obszarach objętych strategią jak również przedstawiciele strony samorządowej Komisji Wspólnej Rządu i Samorządu Terytorialnego. Zespół opracuje propozycję planu wdrażania strategii (w wymiarze 2- 3 letnim), który będzie przekazywany do decyzji ministra koordynującego realizację Strategii”³.

Ważne jest także wpisanie konieczności powstawania regionalnych planów rozwoju usług społecznych i deinstytucjonalizacji:

„Na poziomie regionalnym koordynacja działań będzie realizowana przez samorząd województwa poprzez działania Regionalnych Ośrodków Polityki Społecznej (ROPS), które będą opracowywać regionalne plany rozwoju usług społecznych i deinstytucjonalizacji. Plany będą przyjmowane na okres do 3 lat i będą stanowiły uporządkowaną koncepcję zmiany w obszarach objętych

³ Strategia rozwoju usług społecznych, polityka publiczna do roku 2030 (z perspektywą do 2035 r.), str. 123 <https://www.gov.pl/attachment/e956b17f-b179-408a-9d0a-c6a04b092645>

deinstytucjonalizacją na poziomie regionalnym (w tym w szczególności: wsparcia rodziny i pieczy zastępczej, osób starszych, osób z niepełnosprawnościami, osób z zaburzeniami psychicznymi, osób w kryzysie bezdomności)”⁴.

W rozdziale V jest też umieszczona tabela wskaźników do monitorowania postępów rozwoju usług społecznych. Wskaźników jest 21 – podane są wartości pożądane na koniec następujących lat: 2025, 2030 oraz 2035. Wskaźniki są też przyporządkowane do poszczególnych celów szczegółowych.

Według wykazu aktów oczekujących na ogłoszenie Rządowego Centrum Legislacji Strategia rozwoju usług społecznych powinna zostać opublikowana w Monitorze Polskim najpóźniej 10.08.2022.

Uzgodniono ostateczną treść Umowy Partnerstwa

Weszło w życie

30 czerwca 2022 r. oficjalnie zakończyły się negocjacje Umowy Partnerstwa między Komisją Europejską a polskim rządem⁵.

Umowa Partnerstwa, jest najważniejszym dokumentem, który określa współpracę między Unią Europejską a Polską. To uzgodniona z Komisją Europejską strategia wykorzystania funduszy europejskich w obecnej perspektywie finansowej na lata 2021-2027.

Dokument w formie przyjętej 30 listopada 2021 r. przez Radę Ministrów omawialiśmy szerzej w raporcie z Monitoringu polityk publicznych w zakresie usług społecznych: za okres listopad-grudzień 2021⁶.

W lipcu Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej opublikowało aktualną wersję Umowy Partnerstwa⁷.

W części opisującej Cel Priorytetowy 4 „Europa o silniejszym wymiarze społecznym” dokument dwukrotnie odwołuje się do ekspertyzy przygotowanej na zleceni WRZOS przez dr Izabelę Grabowską i dr Szymona Wójcika pt.: „Analiza skali potrzeb i niezbędnych zmian w ramach procesu deinstytucjonalizacji”⁸.

Bardziej szczegółową analizę dokumentu pod kątem usług społecznych i zdrowotnych oraz deinstytucjonalizacji zamieścimy w kolejnym wydaniu „Monitoringu polityk publicznych w zakresie usług społecznych”.

⁴ Strategia rozwoju usług społecznych, polityka publiczna do roku 2030 (z perspektywą do 2035 r.), str. 123 <https://www.gov.pl/attachment/e956b17f-b179-408a-9d0a-c6a04b092645>

⁵ <https://www.gov.pl/web/fundusze-regiony/umowa-partnerstwa-to-rekordowe-76-mld-euro-to-okolo-350-mld-zl-dla-polski>

⁶ <https://www.wrzos.org.pl/aktualnosci/monitoring-polityk-publicznych-w-zakresie-uslug-spoecznych-listopad-grudzien-2021/>

⁷ https://www.funduszeuropejskie.gov.pl/media/109763/Umowa_Partnerstwa_na_lata_2021_2027.pdf

⁸ <https://www.wrzos.org.pl/aktualnosci/ekspertyza-analiza-skali-potrzeb-i-niezbednych-zmian-w-ramach-procesu-deinstytucjonalizacji/>

Ustawa z dnia 28 kwietnia 2022 r. o zasadach realizacji zadań finansowanych ze środków europejskich w perspektywie finansowej 2021–2027

Weszło w życie

Ustawa wdrożeniowa, czyli „ustawa o zasadach realizacji zadań finansowanych ze środków europejskich w perspektywie finansowej 2021-2027”, została podpisana przez prezydenta i opublikowana w Dzienniku Ustaw⁹.

Przypomnijmy, że ustawa reguluje zasady realizacji zadań finansowanych ze środków europejskich w perspektywie finansowej 2021-2027.

Więcej pisaliśmy o tej ustawie w poprzednich edycjach raportu z „Monitoringu polityk publicznych w zakresie usług społecznych”¹⁰.

Rządowy projekt ustawy o ekonomii społecznej procedowany w parlamencie

W trakcie prac

Sejm uchwalił i przekazał do Senatu ustawę o ekonomii społecznej¹¹.

Ustawa wydaje się być ważna dla procesu rozwoju usług społecznych w Polsce z co najmniej dwóch powodów: 1) wprowadza definicję przedsiębiorstwa społecznego, w tym przedsiębiorstwa realizującego usługi społeczne, chociaż nie dostarcza specyficznych instrumentów wsparcia dla tego typu „usługowych” przedsiębiorstw; 2) zobowiązuje gminy do rozeznania potencjału podmiotów ekonomii społecznej do realizacji usług społecznych w związku z opracowaniem strategii rozwiązywania problemów społecznych. Ustawa przyjmuje definicję ekonomii społecznej:

„ekonomii społecznej – rozumie się przez to działalność podmiotów ekonomii społecznej na rzecz społeczności lokalnej w zakresie reintegracji społecznej i zawodowej, tworzenia miejsc pracy dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym oraz świadczenia usług społecznych, realizowaną w formie

⁹ <https://dziennikustaw.gov.pl/DU/rok/2022/pozycja/1079>

¹⁰ <https://www.wrzos.org.pl/aktualnosci/monitoring-polityk-publicznych-w-zakresie-uslug-spoecznych-styczen-luty-2022/>

oraz <https://www.wrzos.org.pl/aktualnosci/monitoring-polityk-publicznych-w-zakresie-uslug-spoecznych-marzec-kwiecien-2022/>

¹¹ <https://www.gov.pl/web/rodzina/sejm-uchwalil-ustawe-o-ekonomii-spoecznej>
<https://sejm.gov.pl/Sejm9.nsf/PrzebiegProc.xsp?id=CC1F2D3F1A3EF9E5C125885B0034EEA0>

*działalności gospodarczej, działalności pożytku publicznego i innej działalności o charakterze odpłatnym*¹².

Pojawia się też definicja podmiotu ekonomii społecznej w formie wskazania zamkniętego katalogu podmiotów:

- a) spółdzielnie socjalne,
- b) warsztaty terapii zajęciowej i zakłady aktywności zawodowej,
- c) centra integracji społecznej i kluby integracji społecznej,
- d) spółdzielnie pracy, w tym spółdzielnie inwalidów i spółdzielnie niewidomych,
- e) organizacje pozarządowe, z wyjątkiem: partii politycznych, europejskich partii politycznych, związków zawodowych i organizacji pracodawców, samorządów zawodowych, fundacji utworzonych przez partie polityczne i europejskich fundacji politycznych,
- f) osoby prawne i jednostki organizacyjne działające na podstawie przepisów o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej, o stosunku Państwa do innych kościołów i związków wyznaniowych oraz o gwarancjach wolności sumienia i wyznania, jeżeli ich cele statutowe obejmują prowadzenie działalności pożytku publicznego; stowarzyszenia jednostek samorządu terytorialnego; spółki akcyjne i spółki z ograniczoną odpowiedzialnością oraz kluby sportowe będące spółkami działającymi na podstawie przepisów ustawy z dnia 25 czerwca 2010 r. , które nie działają w celu osiągnięcia zysku oraz przeznaczają całość dochodu na realizację celów statutowych oraz nie przeznaczają zysku do podziału między swoich udziałowców, akcjonariuszy i pracowników.

Ustawa, o której dyskusja publiczna toczy się od kilku lat¹³, w obecnym kształcie dalej wzbudza wiele kontrowersji w środowisku organizacji pozarządowych.

Jak pisze Zarząd Ogólnopolskiej Federacji Organizacji Pozarządowych (OFOP) w stanowisku przekazanym Senatowi¹⁴:

„Ustawa o ekonomii społecznej jest potrzebna, nie tylko dlatego, że realizuje zobowiązania zawarte w Krajowym Planie Odbudowy, ale przede wszystkim po to, by wprowadzić ekonomię społeczną oraz instrumenty wsparcia jej rozwoju do polskiego porządku prawnego, a także dać nowy impuls dla rozwoju ekonomii społecznej i działających w tej sferze podmiotów.

Niemniej projekt ustawy proponowany przez rząd powinien zostać gruntownie zmieniony, gdyż zawiera zapisy, które są niekorzystne z perspektywy podmiotów ekonomii społecznej, jest niespójny, nieprecyzyjny, a przede wszystkim nie wprowadza żadnych, nowych, istotnych rozwiązań służących rozwojowi ekonomii społecznej”.

Zarząd OFOP zwraca uwagę na kilka istotnych kwestii, które należałoby zmienić w tej ustawie.

¹² Art. 2 pkt projektowanej ustawy

¹³ „Debata nad tym projektem trwała od lat” <https://publicystyka.ngo.pl/w-sejmie-projekt-ustawy-o-ekonomii-spoecznej> . Tomasz Schimanek z kolei przypomina, że „prace nad ustawową regulacją dotyczącą sfery ekonomii społecznej trwają w Polsce od 2009 roku” - <https://proste.ngo/ustawa-o-ekonomii-spoecznej-uwagi/>

¹⁴ https://www.senat.gov.pl/download/gfx/senat/pl/senatinicjatywyplik/11545/4/763_ofop.pdf

1. W ustawie powinna znaleźć się dotychczasowa definicja ekonomii społecznej znajdująca się w Krajowym Programie Rozwoju Ekonomii Społecznej, która nie utożsamia ekonomii społecznej wyłącznie z działalnością zamkniętego katalogu podmiotów ekonomii społecznej.
2. Nie należy ograniczać rozumienia ekonomii społecznej do konieczności prowadzenia działalności na rzecz społeczności lokalnej¹⁵.
3. Do katalogu podmiotów ekonomii społecznej określonego w projekcie należy dodać rolnicze spółdzielnie produkcyjne, będące jednym z nielicznych podmiotów działającym w sferze ekonomii społecznej wśród rolników.
4. Do katalogu osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, którym mogą pomagać podmioty ekonomii społecznej, należy dopisać trzy, istotne grupy, potrzebujące takiej formy wsparcia: osoby bezdomne, osoby uzależnione od alkoholu, narkotyków lub innych środków odurzających oraz cudzoziemców starających się o legalizację pobytu i/lub pracy.
5. Uprawnienie do nadawania statutu przedsiębiorstwa ekonomii społecznej należy przyznać samorządom regionalnym, a nie jak to proponuje ustawa wojewodom.
6. Należy dodać do ustawy przepis, który przyznawał by status przedsiębiorstwa społecznego w sytuacji, w której organ nadający ten status, w ciągu 30 dni od złożenia wniosku nie wyda decyzji o przyznaniu statusu przedsiębiorstwa społecznego.
7. Ważne jest także uwzględnienie dodatkowych uprawnień przysługujących przedsiębiorstwom społecznym w sferze podatkowej¹⁶ oraz w sferze zlecania zadań publicznych, zwłaszcza w przypadku przedsiębiorstw usługowych.
8. Konieczne jest, aby możliwość zastrzeżenia zamówień publicznych nie podlegających ze względu na wartość *Prawu zamówień publicznych*, dotyczyła wszystkim podmiotów ekonomii społecznej, a nie tylko spółdzielni socjalnych i przedsiębiorstw społecznych.

Dalej OFOP popiera też propozycje zmian sformułowane przez Ogólnopolski Związek Rewizyjny Spółdzielni Socjalnych:

1. Zapewnienie udziału przedstawicieli wszystkich Regionalnych Komitetów Rozwoju Ekonomii Społecznej w Krajowym Komitecie Rozwoju Ekonomii Społecznej.
2. Zapewnienie udziału Regionalnych Komitetów Ekonomii Społecznej w przygotowaniu oraz monitorowaniu regionalnych programów rozwoju ekonomii społecznej.
3. Zapewnienie udziału przedstawicieli środowisk ekonomii społecznej w komitetach monitorujących regionalne programy operacyjne finansowane z funduszy unijnych. W wyborze tych przedstawicieli istotną rolę powinny mieć Regionalne Komitety Rozwoju Ekonomii Społecznej.
4. Zapisanie w ustawie, że usługi wsparcia świadczone przez ośrodki wsparcia ekonomii społecznej są usługami publicznymi lub usługami w ogólnym interesie gospodarczym, o których mowa w art. 93 i art. 106 ust. 2 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej, co spowoduje, że nie będą one podlegać ograniczeniom związanym z pomocą publiczną.

¹⁵ Jak wskazuje OFOP to może wykluczyć z podmiotów ekonomii społecznej: „na przykład spółdzielnie socjalne, jeśli (aktualnie zgodnie z prawem) ograniczą się do działań nakierowanych wyłącznie na swoich pracowników i spółdzielców”.

¹⁶ W projekcie ustawy art. 65 przewiduje zwolnienie od podatku dochodowego od osób prawnych „dochody przedsiębiorstw społecznych działających w celu” reintegracji zawodowej i społecznej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym „wydatkowane w roku podatkowym na cele związane z reintegracją zawodową i społeczną swoich pracowników w części niezaliczonej do kosztów uzyskania przychodów”. To sformułowanie pomija drugi z wpisanych do projektu ustawy celów dla jakich mają działać przedsiębiorstwa społeczne, tj. realizację usług społecznych.

5. Wzmocnienie zapisów ustawowych dotyczących współpracy powiatowych urzędów pracy z ośrodkami wsparcia ekonomii społecznej, w tym wprowadzenie obowiązku określania co roku puli środków, które urzędy pracy będą przeznaczać na różne formy wsparcia podmiotów ekonomii społecznej.
6. Ujednolicenie zapisów w ustawie o ekonomii społecznej i ustawie o spółdzielniach socjalnych w taki sposób, aby warunki funkcjonowania spółdzielni w zakresie proporcji zatrudnienia nie były bardziej restrykcyjne niż w przedsiębiorstwach społecznych oraz aby w obu ustawach tożsamy był katalog usług społecznych.
7. Określenie zakazu posiadania przez jedną osobę fizyczną lub jedną osobę prawną nie będącą podmiotem ekonomii społecznej więcej niż 50% udziałów lub akcji w przedsiębiorstwie, aby zapobiegać ryzykom związanym z dominującą pozycją jednego właściciela/udziałowca.
8. Wprowadzenie jednolitego znaku dla podmiotów ekonomii społecznej, który pozwalałby je odróżnić od podmiotów o charakterze komercyjnym.

Senat z drobnymi poprawkami (dotyczącymi kosztów prowadzenia OWES oraz zamiana – w nowej definicji spółdzielni socjalnej – słowa „wykonywane” na słowo „podejmowane”) przyjął ustawę nie odnosząc się do uwag zgłoszonych przez OFOP¹⁷.

Senacka Komisja Rodziny, Polityki Senioralnej i Społecznej rozmawiała o deinstytucjonalizacji

Senacka Komisja Rodziny, Polityki Senioralnej i Społecznej w związku z 100. rocznicą pierwszego posiedzenia Senatu II RP obradowała w starostwie powiatowym w Krapkowicach (w województwie opolskim), a głównym tematem posiedzenia była deinstytucjonalizacja opieki nad osobami starszymi i niepełnosprawnymi¹⁸. W posiedzeniu wzięła też udział duża grupa gości, m.in.: dyrektor Departamentu Pomocy i Integracji Społecznej w Ministerstwie Rodziny i Polityki Społecznej Justyna Pawlak, marszałek województwa opolskiego Andrzej Buła, starosta krapkowicki Maciej Sonik, starosta kluczborski Mirosław Birecki, inni samorządowcy, przedstawiciele domów pomocy społecznej i prywatnych placówek opieki całodobowej i organizacji pozarządowych (Prezes Zarządu Fundacji „Oczami Brata” Paweł Bilski).

Rozpoczynający posiedzenie starosta krapkowicki Maciej Sonik zwrócił uwagę, że województwo opolskie to region, w którym procesy depopulacyjne i starzenia się społeczeństwa są najbardziej zaawansowane w Polsce.

Wicestarosta krapkowicki Sabina Gorzkulla zauważyła, że deinstytucjonalizacja to proces, który wywołuje obawy (sama opowiedziała o swoich), ale który powinien nastąpić.

¹⁷ Stan prac na 22 lipca 20022

¹⁸ <https://www.senat.gov.pl/prace/komisje-senackie/przebieg,9683,1.html>

Starosta kluczborski Mirosław Birecki powiedział, że obowiązujące w DPSach regulaminy mogą czynić z nich instytucje totalne¹⁹, ale mogą to być także miejsca przyjazne, bowiem „wszystko zależy od tego, jacy ludzie go prowadzą, jak podchodzą do swoich podopiecznych”.

Dyrektor Departamentu Pomocy i Integracji Społecznej w Ministerstwie Rodziny i Polityki Społecznej Justyna Pawlak podkreśliła, że deinstytucjonalizacja nie oznacza likwidowania instytucji takich jak domy opieki społecznej, ale rozwijanie usług społecznych na terenie gminy bądź powiatu.

W czasie dyskusji z udziałem senatorów i gości wskazywano, że proces deinstytucjonalizacji opieki musi uwzględnić głosy podmiotów organizujących pomoc i potrzeby tych, którzy takiego wsparcia potrzebują, oraz zakładać otwarcie na środowisko rodzin seniorów, aby seniorzy mogli zachować samodzielność jak najdłużej we własnym środowisku rodzinnym i sąsiedzkim. Dyrektora Oddziału Opolskiego Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych Łukasz Żmuda zauważył, że istotą procesu deinstytucjonalizacji, która wymaga działań wieloaspektowych, jest upodmiotowienie podopiecznych systemu opieki. Zwrócono też uwagę na to, że dalsze funkcjonowanie domów pomocy społecznej wymaga zapewnienia samorządom powiatowym i gminnym wsparcia finansowego we wprowadzaniu oczekiwanych zmian.

Postulowano także pilne rozwiązanie problemu dotyczącego niskich wynagrodzeń personelu medycznego w DPS-ach, na co odpowiedział przewodniczący senackiej Komisji Rodziny, Polityki Senioralnej i Społecznej Jan Filip Libicki, że ten problem należy rozwiązać.

Senator Benjamin Godyła, inicjator zorganizowania posiedzenia w Krapkowicach, postulował przeprowadzenie w Senacie kolejnego tematycznego posiedzenia komisji poświęconego kwestiom deinstytucjonalizacji i domów opieki społecznej.

Konkurs grantowy na opracowanie i wdrożenie planów deinstytucjonalizacji usług społecznych

Ministerstwo Rodziny i Polityki Społecznej w ramach projektu pt. „Opracowanie i pilotażowe wdrożenie mechanizmów i planów deinstytucjonalizacji usług społecznych” ogłosiło konkurs²⁰ dla jednostek samorządu terytorialnego (gminy, powiaty oraz miasta na prawach powiatu) na opracowanie i wdrożenie planów deinstytucjonalizacji usług społecznych. Na konkurs grantowy przeznaczono 32 mln zł. Nabór trwał do 5 lipca.

Planowane jest wyłonienie 20 jednostek samorządu terytorialnego.

Wybrane w ramach konkursu jednostki samorządu terytorialnego oprócz grantu (w zależności od wielkości JST maksymalna kwota grantu wynosi od 1 do 2,5 mln zł) otrzymają także wsparcie w formie:

¹⁹ Wg. socjologa Ervinga Goffmana, do której odwoływał się również starosta kluczborski, instytucja totalna to organizacja społeczna, w obrębie której żyje zamknięta, formalnie kontrolowana przez jej personel grupa osób. Ta teoria była ważnym elementem do rozpoczęcia procesu deinstytucjonalizacji.

²⁰

<https://www.gov.pl/web/rodzina/ogloszenie-o-konkursie-grantowym-w-ramach-projektu-pt-opracowanie-i-pilotazowe-wdrozenie-mechanizmow-i-planow-deinstytucjonalizacji-uslug-spoecznych>

- pomocy przy opracowaniu diagnozy z uwzględnieniem określenia kosztów wprowadzenia zaplanowanych działań;
- cyklu warsztatów dla przedstawicieli jednostki samorządu terytorialnego dotyczących opracowania i wdrożenia planów deinstytucjonalizacji usług społecznych;
- możliwości odbywania wizyt studyjnych w miejscach, w których realizowana jest zdeinstytucjonalizowana forma różnych usług społecznych, w tym usług pomocy społecznej i pieczy zastępczej, a realizatorami zdeinstytucjonalizowanych usług są podmioty o różnym statusie w tym samorządy i organizacje pozarządowe;
- wsparcia ekspercko-doradczego w czasie realizacji pilotażu przez jednostki samorządu terytorialnego.

Jednolity tekstu ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie

W czerwcu opublikowano jednolity tekstu ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie²¹.

Ostatni raz ta ustawa była modyfikowana w kwietniu 2022 w tzw. ustawie wdrożeniowej²², a zmiany dotyczyły dodania do kompetencji Rady Działalności Pożytku Publicznego organizowania wyborów przedstawicieli organizacji pozarządowych do składu komitetów monitorujących wydawanie funduszy europejskich.

²¹ Obwieszczenie Marszałka Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 9 czerwca 2022 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, <https://dziennikustaw.gov.pl/DU/2022/1327>

²² Ustawa z dnia 28 kwietnia 2022 r. o zasadach realizacji zadań finansowanych ze środków europejskich w perspektywie finansowej 2021–2027, <https://dziennikustaw.gov.pl/DU/rok/2022/pozycja/1079>. O tej ustawie pisaliśmy w poprzedniej edycji raportu z „Monitoring polityk publicznych w zakresie usług społecznych” (z okres marzec-kwiecień 2022).

Działania ministra rodziny i polityki społecznej na rzecz opiekunów osób starszych prezentowane na spotkaniu sejmowej Komisji Polityki Senioralnej

7 czerwca 2022 na spotkaniu sejmowej Komisji Polityki Senioralnej rozmawiano o dwóch tematach związanych z deinstytucjonalizacją usług społecznych:

- rozpatrywano informację ministra rodziny i polityki społecznej na temat działań na rzecz opiekunów osób starszych,
- rozpatrywano informację prezesa Najwyższej Izby Kontroli o wynikach kontroli «Zapewnienie dziennej opieki osobom starszym w ramach realizacji programu „Senior+”»²³.

Stanisław Szwed, Sekretarz stanu w Ministerstwie Rodziny i Polityki Społecznej prezentując informacje o działaniach na rzecz opiekunów osób starszych omówił krótko kilka ministerialnych programów (nie zawsze bezpośrednio związanych ze wsparciem opiekunów osób starszych -jak np. program Aktywni + - wcześniej nazywany ASOS). Zwracał uwagę, że w ramach programu „Senior+” w tym roku utworzono 24 dzienne domy i 83 kluby seniora. Minister Szwed mówił także o środowiskowych domach samopomocy – obecnie działa ich 844 dysponujących ponad 32 tys. miejsc oraz o klubach samopomocy - jest ich 36 i mają 690 miejsc. Wg ministerstwa na koniec 2020 r. funkcjonowało prawie 1350 mieszkań chronionych na 4100 miejsc, z których skorzystało ponad 3660 osób. Minister zauważył, że Ministerstwo chce przyspieszyć rozwój rodzinnych domów pomocy, czemu ma służyć program uruchomiony w 2021 r. gdyż na koniec roku 2020 było zaledwie 47 rodzinnych domów pomocy²⁴.

Referując dalej Minister Szwed mówił o domach pomocy społecznej - na koniec 2021 r., funkcjonuje 829 domów na liczbę ponad 80 tys. miejsc, a liczba mieszkańców wynosi 76 720. Zaznaczył też, że w tym zakresie **w ramach działań, które podejmujemy w ramach procesu deinstytucjonalizacji, też będą dokonywane pewne zmiany.**

W swojej wypowiedzi przedstawiciel ministerstwa poinformował posłów o przyjęciu przez Radę Ministrów strategii rozwoju usług społecznych.

No koniec wystąpienia poinformował o budowie centrów opiekuńczo-mieszkalnych: zatwierdzono 77 wniosków z gmin i powiatów na utworzenie i **funkcjonowanie 66 centrów opiekuńczo-mieszkalnych**²⁵.

W trakcie dyskusji poseł Michał Szczerba (KO) zapytał o dane dotyczące opieki wytchnieniowej dla członków rodzin lub opiekunów osób z niepełnosprawnością.

²³ <https://sejm.gov.pl/Sejm9.nsf/biuletyn.xsp?sknrn=PSN-39>

²⁴ Ta forma całodobowych usług społecznych funkcjonuje w polskim prawie od roku 2005, kiedy to opublikowano pierwsze rozporządzenie określające standardy dotyczące rodzinnych domów pomocy <https://dziennikustaw.gov.pl/DU/2005/s/153/1276>

²⁵ W *Strategii rozwoju usług społecznych* jest wskazane, że obecnie jest w Polsce 5 centrów opiekuńczo-mieszkalnych, a do końca 2025 ma być 100.

Dalej posłanka Paulina Matysiak (Lewica) prosiła m.in. o poszerzenie informacji o kwestie związanej właśnie z tą strategią deinstytucjonalizacji. Posłanka pytała też centra opiekuńczo-mieszkalne: czy liczba zatwierdzonych wniosków ogółem na 66 placówek, będzie odpowiednią odpowiedzią na potrzeby dorosłych osób z niepełnosprawnościami.

Odpowiadając na pytania Sekretarz stanu w MRiPS Stanisław Szwed powiedział, że 700 samorządów bierze udział w programie opieki wytchnieniowej, z którego skorzystało 3 tys. osób. Jednym z ważnych procesów deinstytucjonalizacji jest właśnie rozwój opieki wytchnieniowej. Odnośnie do pytania dotyczącego deinstytucjonalizacji, zauważył, że szereg działań, o których wcześniej wspominał, jest już tak naprawdę realizacją strategii.

W drugiej części posiedzenia p.o. dyrektor Departamentu Pracy, Spraw Społecznych i Rodziny Najwyższej Izby Kontroli Dariusz Rogowski przedstawił informację prezesa Najwyższej Izby Kontroli o wynikach kontroli «Zapewnienie dziennej opieki osobom starszym w ramach realizacji programu „Senior+”». Wg. referującego:

kontrola NIK wykazała, że wprowadzony w 2015 r. program „Senior+” stanowi istotne wsparcie finansowe dla jednostek samorządowych w tworzeniu ośrodków wsparcia dla najstarszych mieszkańców gmin. Przyczynił się jednocześnie do zwiększenia aktywności społecznej seniorów. Niewątpliwym atutem placówek „Senior+” było stworzenie bezpiecznego, przyjaznego seniorom miejsca.

I dalej:

W ramach programu „Senior+” do końca 2020 r. utworzono 971 ośrodków wsparcia Senior+, z tego 309 dziennych domów Senior+ oraz 662 kluby Senior+. Ze wsparcia w tych placówkach skorzystało w 2018 r. ponad 11,5 tys. seniorów, czyli o prawie 678 osób więcej niż planowano. Ponad 19 tys. w 2019 r., oraz 25 tys. w roku 2020. Utworzone w ramach programu placówki dysponowały 23 142 miejscami.

Przedstawiciel NIK przekazał też wnioski z kontroli:

Najwyższa Izba Kontroli sformułowała i skierowała dwa wnioski do ministra rodziny i polityki społecznej. Zwróciła uwagę na konieczność ujednoczenia wysokości dofinansowania przyznawanego w ramach programu „Senior+” na lata 2021–2025 na tworzenie placówek Senior+, które byłoby zależne od liczby miejsc. Zwróciła również uwagę na potrzebę objęcia dofinansowaniem w ramach programu dodatkowych miejsc w już funkcjonującej placówce Senior+ utworzonych przez jednostkę samorządową wyłącznie ze środków własnych w przypadku niepełnego rozdysponowania środków finansowych przeznaczonych na realizację programu w danym roku.

W trakcie dyskusji przewodnicząca Komisji poseł Joanna Borowiak (PiS) pytała o metody badawcze stosowane w tej kontroli.

Z kolei posłanka Paulina Matysiak (Lewica) zapytała przedstawiciela Ministerstwa czy wnioski z kontroli zostaną uwzględnione i znajdą swoje odzwierciedlenie w funkcjonowaniu programu „Senior+”.

Odpowiadając na pytanie minister Szwed powiedział, że „priorytetem jest tworzenie nowych jednostek, to wynika z naszej analizy, jeśli chodzi o zapotrzebowanie seniorów”.

Konferencja Rzecznika Praw Obywatelskich na temat dostępności opieki hospicyjnej

Rzecznik Praw Obywatelskich maju 2022 r. zorganizował wspólnie z Fundacją Hospicjum Proroka Eliasza konferencję na temat dostępności opieki hospicyjnej²⁶.

W relacji z konferencji Biuro Rzecznika Praw Obywatelskich zauważa, że

Polska wieś starzeje się szybko. Dlatego jest konieczne przejście od opieki rodzinnej do opieki instytucjonalnej.

Jednak model opieki instytucjonalnej o jaki zabiega BPRO jest inny, wydaje się wpisywać w model deinstytucjonalizacji. W trakcie konferencji prezentowano nowy model opieki hospicyjnej²⁷ opracowany przez Hospicjum Proroka Eliasza i

„polegający m.in. na poprawie dostępności opieki dla osób przewlekle, nieuleczalnie chorych, umierających oraz ich opiekunów na terenach wiejskich, a także poprawie jakości życia osób chorych i ich umierania oraz zapewnienie wsparcia wytchnieniowego dla opiekunów domowych”.

Jak czytamy w relacji z konferencji:

„Celem tego modelu jest wsparcie osób zależnych w ich lokalnej społeczności i unikanie tak długo, jak to jest możliwe, umieszczenia ich w domach pomocy społecznej lub hospicjach stacjonarnych. Odpowiada on na problemy społeczne, które dotyczą w szczególności:

- niewystarczającej liczby miejsc świadczących profesjonalną opiekę;*
- ograniczeń we wskazaniach do przyjęcia do opieki paliatywnej;*
- braku środków;*
- niedoborów personelu”.*

Efektem konferencji jest wystąpienie generalne RPO zawierające postulaty dotyczące stanu opieki paliatywnej na obszarach wiejskich, skierowane do resortów zdrowia oraz rodziny, pracy i polityki społecznej, a także do Narodowego Funduszu Zdrowia.

26

<https://bip.brpo.gov.pl/pl/content/rpo-opieka-paliatywna-hispicja-obszary-wiejskie-postulaty>

²⁷ Reportaż Władysława Rybińskiego pt.: „Wizyta domowa” opublikowany w TVP.info dotyczący działalności Hospicjum Proroka Eliasza został nagrodzony w 2021 roku w konkursie dla dziennikarzy „Twarze ubóstwa” organizowanym przez WRZOS.

<https://www.wrzos.org.pl/konkurs-dla-dziennikarzy/>.

Rada Ministrów skierowała do Sejmu projekt ustawy dotyczący zmian w pieczy zastępczej

W trakcie prac

Rada Ministrów przyjęła²⁸ a następnie skierowała do Sejmu rządowy projekt ustawy o zmianie ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej oraz niektórych innych ustaw²⁹. Projekt był zgłoszony do dyskusji i uzgodnień przez Ministerstwo Rodziny i Polityki Społecznej we wrześniu 2021 r.³⁰.

W uzasadnieniu projektu możemy znaleźć opis wielu zmian przewidzianych tą ustawą. Najważniejsze z nich to:

3. *Możliwość powrotu do dotychczasowej rodziny zastępczej, rodzinnego domu dziecka, placówki opiekuńczo-wychowawczej albo regionalnej placówki opiekuńczo-terapeutycznej osoby, która opuściła już te formy pieczy, rozpoczęła proces usamodzielniania, jednak z różnych powodów chciałaby wrócić do pieczy zastępczej i pozostać w niej.*
4. *Wprowadzenie przy użyciu sytemu teleinformatycznego rejestru obejmującego, m.in.:*
 - a) *wykaz dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej*
 - b) *wykaz osób posiadających pozytywną lub negatywną wstępną kwalifikację do pełnienia funkcji rodziny zastępczej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka,*
 - c) *wykaz kandydatów zakwalifikowanych do pełnienia funkcji rodziny zastępczej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka.*
7. *Podwyższenie wysokości wynagrodzenia rodzin zastępczych zawodowych oraz prowadzących rodzinne domy dziecka oraz wprowadzenie zmiany w zakresie jego waloryzacji.*
8. *Wprowadzenie zasadniczych ograniczeń w tworzeniu nowych placówek opiekuńczo-wychowawczych typu socjalizacyjnego, interwencyjnego oraz specjalistyczno-terapeutycznego, regionalnych placówek opiekuńczo-terapeutycznych i interwencyjnych ośrodków preadopcyjnych.*

²⁸ <https://www.gov.pl/web/rodzina/zmiany-w-pieczy-zastepczej-rada-ministrow-przyjela-projekt-ustawy>

²⁹ <https://www.sejm.gov.pl/sejm9.nsf/PrzebiegProc.xsp?nr=2429>

³⁰ <https://legislacja.rcl.gov.pl/projekt/12351101>

9. *Wprowadzenie, co do zasady, obowiązku uzyskania opinii Rzecznika Praw Dziecka, w przypadku wystąpienia przez samorząd do wojewody z wnioskiem o utworzenie nowej placówki opiekuńczo-wychowawczej.*
13. *Rozszerzenie katalogu osób, które mogą być opiekunami usamodzielnienia, o pracownika organizacji pozarządowej (...) lub inną osobę wyznaczoną przez tę organizację do pełnienia funkcji opiekuna usamodzielnienia.*
14. *Wprowadzenie zasady, że powiat, na terenie którego funkcjonują mogące przyjąć dziecko rodzina zastępcza lub rodzinny dom dziecka, lub powiat, który zawarł umowę z rodziną zastępczą zawodową, (...) lub powiat, który organizuje rodzinny dom dziecka na terenie innego powiatu, mogące przyjąć dziecko, może odmówić umieszczenia dziecka w danej rodzinie zastępczej lub rodzinnym domu dziecka tylko w sytuacji, gdy liczba dzieci umieszczonych w rodzinnej pieczy zastępczej, dla których powiat ten nie jest powiatem obowiązującym do ponoszenia wydatków, (...), przekroczyła 25% ogólnej liczby miejsc w rodzinnej pieczy zastępczej zapewnianych przez ten powiat. W pozostałych przypadkach w sytuacji umieszczenia małoletniego w rodzinnej pieczy zastępczej na terenie innego powiatu wprowadzono obowiązek zawarcia porozumienia między powiatami³¹.*

W trakcie prac nad nowelizacją ustawy, na etapie prac rządowych, niektóre proponowane zmiany zostały skrytykowane przez organizacje społeczne skupione w Porozumieniu DI.2035 (którego inicjatorem był WRZOS) wystosowały już w lutym 2022 pismo do Minister Marlena Małag wyrażające obawy co do kształtu proponowanej ustawy³². „Nowe propozycje nie tylko niwelują dobre zapisy, ale także idą dokładnie pod prąd zapowiadanej procesowi deinstytucjonalizacji, który przygotowany jest zarówno w sferze polityki społecznej, jak i ochrony zdrowia” – czytamy w liście.

Dalej pismo zwraca uwagę na najważniejsze kwestie budzące sprzeciw.

Po pierwsze kwestia Hamowanie wynagrodzeń rodzin zastępczych. Propozycja zapisana w projekcie ustawy to kwota 3100 zł brutto miesięcznie. Koalicja pisze: „W pierwotnej wersji projektu ustawy proponowano rodzinie zastępczej zawodowej oraz prowadzącemu rodzinny dom dziecka miesięczne wynagrodzenie nie niższe niż kwota minimalnego wynagrodzenia za pracę, obecnie 3.010 zł brutto (obowiązujące do dzisiaj przepisy wskazują kwotę 2.000 zł brutto), co dawało szansę na sensowną coroczną waloryzację.

(...)

W związku z tym uważamy, że należy nie tylko powrócić do dotychczasowego brzmienia, ale podwyższyć stawki do 125% najniższego wynagrodzenia w przypadku zawodowych rodzin zastępczych i 150% w przypadku rodzin zastępczych prowadzonych w formule pogotowia opiekuńczego. Należy ponadto zezwolić samorządom na wybór pomiędzy umową cywilno-prawną, a prawną, a

³¹ Uzasadnienie do projektu ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej oraz niektórych innych ustaw, <https://www.sejm.gov.pl/sejm9.nsf/druk.xsp?nr=2429>

³² <https://www.deinstytucjonalizacja.info/blog/apel-porozumienia-di-2035-w-sprawie-pieczy-zastepczej?categoryId=182460>
<http://www.koalicja.org/2022/02/15/apel-do-pani-minister-marleny-malag/>

umową o pracę. Wydaje się, że w tym przypadku powinno preferować się stabilne formy funkcjonowania, a nie promować „zatrudnienie śmieciowe”.

Kolejną kwestią, na którą zwraca uwagę Porozumienie DI.2035 jest sprawa dotycząca zgody na tworzenie nowych placówek opiekuńczo wychowawczych. Koalicja pisze:

W pierwotnej wersji projektu ustawy zaproponowano absolutny zakaz tworzenia nowych placówek opiekuńczo wychowawczych typu socjalizacyjnego, interwencyjnego, specjalistyczno-terapeutycznego, regionalnych placówek opiekuńczo terapeutycznych i interwencyjnych ośrodków preadopcyjnych. Wyjątek, czyli ewentualna możliwość otwarcia, dotyczył sytuacji, w której wniosek złożono w okresie wchodzenia w życie ustawy, zaś opinię na temat utworzenia placówki wydał Rzecznik Praw Dziecka. Nowa wersja projektu ze stycznia 2022 r. wycofuje de facto tę propozycję, umożliwiając otwieranie nowych placówek, gdy „jest to umotywowane szczególnymi potrzebami lokalnymi”. Jest to klasyczny przepis „niwelujący”³³.

I dalej:

„w Strategii Rozwoju Usług Społecznych. Jesteśmy przekonani, że należy rozpocząć długofalowy proces otwierania się placówek na społeczność lokalną, nie zaś tworzenia nowych „niezbędnych” instytucji. Nie da się jednocześnie rozwijać pieczy rodzinnej i instytucjonalnej, ponieważ będzie to nie tylko bezsensowne, ale także generujące wysokie koszty zarówno społeczne jak i ekonomiczne, a przez to finansowo uniemożliwiające rozpoczęcie faktycznego procesu deinstytucjonalizacji. Ponadto ponownie podtrzymujemy konieczność zakazu (z 3 letnim vacatio legis) funkcjonowania kilku placówek w jednym budynku”.

Następną kwestią, na którą zwraca uwagę koalicja w piśmie do Minister Małąg to sprawa gorszego traktowania dzieci z niepełnosprawnościami.

„Zarówno w pierwotnym, jak i obecnym projekcie ustawy utrzymano limit liczby dzieci w regionalnych placówkach opiekuńczo terapeutycznych do 30 dzieci oraz przepis zezwalający wojewodzie na zgodę na zwiększenie limitu do 45 dzieci.

Niezrozumiałe jest różnicowanie sytuacji dzieci w różnych typach placówek. Obecnie obowiązujące przepisy wskazują, że w instytucjach na poziomie powiatu: placówkach opiekuńczo wychowawczych może przebywać maksymalnie 14 dzieci, natomiast w instytucjach prowadzonych przez samorząd województwa: regionalnych placówkach opiekuńczo terapeutycznych 30 45 dzieci. Powstaje

³³ Obecnie proponowany w Art. 1, pkt 38 projektu ustawy przepis brzmi:

{W ustawie z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. z 2022 r. poz. 447) wprowadza się następujące zmiany:}

„w art. 106:

a) po ust. 1 dodaje się ust. 1a w brzmieniu:

Placówki opiekuńczo-wychowawcze typu socjalizacyjnego, interwencyjnego i specjalistyczno-terapeutycznego mogą być tworzone tylko w przypadku, gdy:

- 1) utworzenie nowej placówki opiekuńczo-wychowawczej lub przekształcenie istniejącej placówki opiekuńczo-wychowawczej nie spowoduje zwiększenia liczby miejsc w instytucjonalnej pieczy zastępczej na terenie danego powiatu albo
- 2) jest to umotywowane szczególnymi potrzebami lokalnymi.”,

zatem pytanie: dlaczego dzieci ze specjalnymi potrzebami mają gorsze warunki przebywając w dwukrotnie lub trzykrotnie większych placówkach niż inne dzieci tylko dlatego, że placówki te są prowadzone są przez samorząd innego szczebla”.

Osoby z niepełnosprawnościami

Jednolity tekst ustawy o świadczeniu uzupełniającym dla osób niezdolnych do samodzielnej egzystencji

Ogłoszono jednolity tekst ustawy o świadczeniu uzupełniającym dla osób niezdolnych do samodzielnej egzystencji³⁴. Ostatni raz ta ustawa była zmieniana w styczniu tego roku³⁵, a zmiany dotyczyły podniesienia granicznej kwoty świadczeń ze środków publicznych, która powodowała utratę prawa do świadczenia uzupełniającego z 1700 na 1750 zł oraz wprowadzono waloryzacje tej kwoty analogiczną do waloryzacji rent i emerytur.

Osoby w kryzysie zdrowia psychicznego

Nowy zawód: asystent zdrowienia

Weszło w życie

Do Zintegrowanego Systemu Kwalifikacji dodano zawód Asystenta Zdrowienia³⁶. Pełna nazwa dodanej specjalności to „Wspieranie osób doświadczających kryzysów psychicznych w procesie zdrowienia przez osoby z doświadczeniem psychozy (asystent zdrowienia)”.

³⁴ Obwieszczenie Marszałka Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 28 kwietnia 2022 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu ustawy o świadczeniu uzupełniającym dla osób niezdolnych do samodzielnej egzystencji, <https://dziennikustaw.gov.pl/DU/2022/1006>

³⁵ Ustawa z dnia 13 stycznia 2022 r. o zmianie ustawy o zatrudnieniu socjalnym oraz niektórych innych ustaw, <https://dziennikustaw.gov.pl/DU/rok/2022/pozycja/218>

³⁶ Obwieszczenie Ministra Zdrowia z dnia 26 maja 2022 r. w sprawie włączenia kwalifikacji rynkowej „Wspieranie osób doświadczających kryzysów psychicznych w procesie zdrowienia przez osoby z

Syntetyczny opis efektów kształcenia dla tej kwalifikacji brzmi następująco:

„Osoba posiadająca kwalifikację „Wspieranie osób doświadczających kryzysów psychicznych w procesie zdrowienia przez osoby z doświadczeniem psychozy (asystent zdrowienia)” jest przygotowana do wspierania osób z doświadczeniem kryzysu psychicznego. W swojej pracy posługuje się wiedzą i własnymi doświadczeniami z zakresu zdrowia psychicznego i procesu zdrowienia. Dzieli się z osobą, którą wspiera, wnioskami płynącymi z osobistego doświadczenia kryzysu psychicznego. Komunikuje się z osobą w kryzysie, członkami rodziny i innymi osobami z sieci oparcia społecznego oraz personelem terapeutycznym, stosując techniki aktywnego słuchania. Motywuje osobę doświadczającą kryzysu psychicznego do zdrowienia, w tym zachęca ją do szukania własnych sposobów na powrót do zdrowia i dobrego samopoczucia. Udziela wsparcia w zakresie zdrowia psychicznego zarówno przez informowanie na temat dostępnych form wsparcia w kryzysie, jak i towarzyszenie osobie doświadczającej kryzysu w rozmaitych sytuacjach życiowych”.

Ten wis do Zintegrowanego Systemu Kwalifikacji oznacza faktyczne uznanie dla zawodu asystenta zdrowienia, który wydaje się być ważnym elementem w systemie wsparcia środowiskowego osób w kryzysie zdrowia psychicznego.

Pedagodzy specjali w szkołach

Weszło w życie

Ustawa z dnia 12 maja 2022 r. o zmianie ustawy o systemie oświaty oraz niektórych innych ustaw³⁷ wprowadza możliwość zatrudniania w przedszkolach, szkołach ogólnodostępnych i integracyjnych także pedagogów specjalnych. Ma to być dodatkowe wsparcie dla nauczycieli mierzących się z kryzysem psychicznym u uczniów.

„Tymczasem pedagodzy specjali mogą stanowić wsparcie dla pozostałych nauczycieli prowadzących zajęcia z dziećmi i uczniami w sposób uwzględniający zróżnicowanie ich potrzeb, a także realizować specjalistyczne zajęcia bezpośrednio z uczniami i udzielać porad i konsultacji rodzicom uczniów”³⁸.

doświadczeniem psychozy (asystent zdrowienia)” do Zintegrowanego Systemu Kwalifikacji,
<https://monitorpolski.gov.pl/MP/2022/581>

³⁷ <https://dziennikustaw.gov.pl/DU/2022/1116>

³⁸ Uzasadnienie do projektu ustawy o zmianie ustawy o systemie oświaty oraz niektórych innych ustaw,
<https://www.sejm.gov.pl/Sejm9.nsf/PrzebiegProc.xsp?nr=2096>

Ustawa o zmianie ustawy o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie Kodeksu cywilnego

Weszło w życie

Ustawa o zmianie ustawy o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie Kodeksu cywilnego, o której pisaliśmy więcej w poprzedniej edycji raportu z „Monitoring polityk publicznych w zakresie usług społecznych” (z okres marzec-kwiecień 2022)³⁹ została podpisana przez Prezydenta i opublikowana w Dzienniku Ustaw⁴⁰.

Przypomnijmy tylko, że zmiana wprowadzana ustawą ma na celu zapewnienie najemcom prawa do lokalu zamiennego oraz pokrycia kosztów przeprowadzki w związku z koniecznością remontu lub rozbiórki budynku, który wymaga opróżnienia, w przedłużonym terminie do 31 grudnia 2024 r.

Inne

Spółeczny projekt ustawy regulujący usługi sąsiedzkie

Fundacja Libertatem opracowała projekt ustawy zmieniającej przepisy ustawy o pomocy społecznej tak, by uregulować ustawowo usługi opiekuńcze świadczone w formie usług sąsiedzkich⁴¹.

Proponowana przez Fundację Libertatem nowelizacja ustawy o pomocy społecznej ma wprowadzić do polskiego systemu usług środowiskowych usługi sąsiedzkie. Ma być to specyficzna forma usług opiekuńczych. W uzasadnieniu autorów projektu czytamy:

„Usługa sąsiedzka polega na wsparciu opiekuńczym osoby z trudnościami życiowymi, które jest świadczone przez realizatorów funkcjonujących w jej najbliższym otoczeniu, czyli opiekunów posiadających najbliższy kontakt z osobą wymagającą wsparcia”.

³⁹ <https://www.wrzos.org.pl/aktualnosci/monitoring-polityk-publicznych-w-zakresie-uslug-spoecznych-marzec-kwiecien-2022/>

⁴⁰ Ustawa z dnia 24 marca 2022 r. o zmianie ustawy o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie Kodeksu cywilnego oraz ustawy o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami, <https://dziennikustaw.gov.pl/DU/2022/975>

⁴¹ <https://publicystyka.ngo.pl/czas-uregulowac-ustawowo-uslugi-sasiedzkie>

Projekt ustawy proponuje wprowadzenie możliwości ryczałtowego wynagradzania osób świadczących usługi sąsiedzkie w formie umów cywilno-prawnych. Projekt przewiduje także obowiązek monitorowania jakości świadczonych usług sąsiedzkich przez Ośrodek Pomocy Społecznej lub Centrum Usług Społecznych oraz zobowiązuje ministra właściwego do spraw zabezpieczenia społecznego do określania minimalnego standardu tych usług.

Warto tutaj zauważyć, że ustawa o Centrach Usług Społecznych wymieniając zadania Centrum mówi o organizowaniu działań „samopomocowych, wolontaryjnych i sąsiedzkich stanowiących uzupełnienie usług społecznych (działania wspierające)”⁴².

Co ciekawe, jak zauważają Bartłomiej Głuszak i Cezary Miżejewski w ekspertyzie pt.: „Usługi sąsiedzkie jako część katalogu usług opiekuńczych”⁴³ z 2016 roku, usługi sąsiedzkie mają długą tradycję w polskim systemie pomocy społecznej: od 1959 roku tworzono w Polsce system opiekunów społecznych. Z kolei ustawa o pomocy społecznej z 2004 roku dawała gminom prawo do ustalania szczegółowych warunków usług opiekuńczych i specjalistycznych usług opiekuńczych, i właśnie w uchwałach niektórych rad gmin można odnaleźć odwołania do usług sąsiedzkich.

Regionalne, kwestie ogólne

Cykl konferencji w regionach pt.: „Deinstytucjonalizacja usług społecznych – dobre praktyki”

Ministerstwo Rodziny i Polityki Społecznej w ramach projektu pt. „Opracowanie i pilotażowe wdrożenie mechanizmów i planów deinstytucjonalizacji usług społecznych” zorganizowało w maju i czerwcu cykl konferencji „Deinstytucjonalizacja usług społecznych – dobre praktyki”. Konferencje odbyły się we wszystkich województwach⁴⁴.

⁴² Art. 13 pkt 1 ust 6 Ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych

⁴³ <https://www.ropwwwm.org.pl/pobierz-plik/1bb13cc02c7d1e531e759160d5f75c58e15dc9e9/>

⁴⁴ <https://www.gov.pl/web/uw-mazowiecki/konferencja-deinstytucjonalizacja-uslug-spoecznych--dobre-praktyki>
<https://www.gov.pl/web/uw-warminsko-mazurski/konferencja-deinstytucjonalizacja-uslug-spoecznych--dobre-praktyki>
<https://www.gov.pl/web/uw-kujawsko-pomorski/konferencja-poswiecona-procesowi-deinstytucjonalizacji-uslug-spoecznych>
<https://www.gov.pl/web/uw-podlaski/deinstytucjonalizacja-uslug-spoecznych--dobre-praktyki>
<https://www.gov.pl/web/uw-lubuski/konferencja-deinstytucjonalizacja-uslug-spoecznych--dobre-praktyki>
<https://www.duw.pl/pl/dla-mediow/aktualnosc/18266,Konferencja-Deinstytucjonalizacja-uslug-spoecznych-dobre-praktyki.html>
<https://rzyszow.uw.gov.pl/aktualnosc/deinstytucjonalizacja-uslug-spoecznych-konferencja-regionalna/>

Spotkania zostały zorganizowane we współpracy z urzędami wojewódzkimi.

W konferencjach udział wzięli m.in. Dyrektorzy Ośrodków Pomocy Społecznej, Powiatowych Centrów Pomocy Rodzinie, Domów Pomocy Społecznej, Regionalnych Ośrodków Polityki Społecznej oraz przedstawiciele Jednostek Samorządu Terytorialnego.

Do potwierdzenia!!! Brak info na stronach wojewodów: łódzkie, lubelskie, małopolskie, opolskie, pomorskie, wielkopolskie, śląskie, świętokrzyskie, zachodniopomorskie